

Gij zult zelf telen

OF IS DAT HELEMAAL NIET BETER?

Foto Nadja Kieft

Den Haag ligt aan de, ehm...

FOTOGRAFISCH DUIKVERSLAG VAN HAAGS WATERTJE **PAG 5**

Ouboters wijze woordkeus

ZEGGINGSKRACHT VAN SINGER-SONGWRITER GEANALYSEERD **PAG 6**

Wollt ihr die totale Poesie?

LEGENDE HANS SLEUTELAAR WORDT 80 **PAG 8**

Tv-recensie

GIDI HEESAKKERS A.I.

Liefdesdrama

Hopen op het slechtste kan dezer dagen elke dinsdagavond-liefdesavond op Net5.

Tussen *Temptation Island* en mij was het ooit liefde op het eerste gezicht. Veel heb ik ervoor over om de smakeloze sensatieshow terug op de buis te krijgen. Tussen 2002 en 2009 - de jonge, maar zeker niet onschuldige jaren van de realitytelevisie - werden er zeven seizoenen van uitgezonden op Veronica en wijlen de Vlaamse zender VT4.

In *Temptation Island* gingen jonge koppels 'de ultieme relatietest' aan door een paar weken gescheiden van elkaar door te brengen. Ze vierden feest-, snoep- en seksvakantie op een tropisch eiland, in gezelschap van een dozijn camerageile vrijgezellen met weinig kleren aan. Op gezette tijden kregen de partners niet malse beelden van elkaar te zien bij een kampvuur. Dat was natuurlijk janken voor hen en lachen voor de kijker, gebaat bij zoveel mogelijk liefdesdrama.

Hopen op het slechtste kan dezer dagen elke dinsdagavond-liefdesavond op Net5. Eerst *Grenzeloos Verliefd*, daarna twee afleveringen *Vakantieliefdes: hoe is het nu met?*

In *Grenzeloos Verliefd* zien we telkens een Nederlandse vrouw voor een man naar het buitenland vertrekken. Het programma heeft iets gemeen met zowel *Temptation Island* als *Ik Vertrek*: het is op zijn vermakelijkst wanneer de boel gedoemd is te mislukken. Wat *Grenzeloos Verliefd* ook deelt met het TROS-programma is dat je vaker naar herhalingen dan naar nieuwe afleveringen zit te kijken.

Deze keer moesten we het doen met een aflevering uit 2012, waarin Jorine met baby Noah naar vriend Bush in Kenia vertrok. De voortekenen leken goed, maar na een uur leefden ze nog lang en gelukkig.

Nena was van plan Marijn te delen met Madelon, zijn nieuwe vriendin. 'Later moet hij toch kiezen tussen een van ons. Dus.'

Hopen op het beste doe ik wel bij *Gek op jou!* (VPRO), een kinderprogramma dat misschien nog leuker is voor oudere kijkers. Rapper Yes-R gaat op visite bij verliefde 11- tot 13-jarigen die geen verkering durven vragen. Met een op maat gemaakte, cheesy raptekst probeert hij de ware te overtuigen. Fantastisch aan hem is dat hij elke kalverliefde

bloedserius neemt. Een van de beste afleveringen van deze maand ging over Nena uit groep zes, 'een pittige dame die precies weet wat ze wil'. De liefde van haar leven was sinds groep drie Marijn. Yes-R: 'De relatie tussen Nena en Marijn verliep niet helemaal vlekkeloos. Een half jaar lang ging het uit, aan, uit, aan, uit, aan, uit, aan, uit, aan, uit, [...] Totdat Marijn halverwege groep vier definitief een punt achter de relatie zette.'

Nena was van plan Marijn te delen met Madelon, zijn nieuwe vriendin. Ze had goede hoop: 'Vorig jaar had ik hem ook gevraagd. Toen zei hij ja en toen had hij ook al met Madelon.' Of ze geen bezwaar had tegen deze ongewone gang van zaken, wilde Yes-R weten. Nee, antwoordde Nena: 'Later moet hij toch kiezen tussen een van ons. Dus.'

Op het verkeringsverzoek van Yes-R volgde een volwassens afwijzing. Marijn: 'Ik vind het heel lief van je dat je dit allemaal voor me doet, maar aan één vriendinnetje heb ik wel genoeg.' Au.

Gelukkig regelt Yes-R na elk blauwtje een vriendschapsknuffel. Daarna neemt hij het kind mee naar de lokale snackbar om met een ijsje of milkshake de gebeurtenis te verwerken.

Weekmaker Nena zei dat het goed is zoals het is. 'Je moet onthouden: je bent een leuke, lieve, knappe meid en er lopen genoeg vrijgezelle jongens rond die je niet hoeft te delen,' besloot Yes-R.

Och, de liefde en tv. Het kan zo'n mooi stel zijn.

Smaak

GIDS DE TIEN GEBODEN VAN GOED ETEN

We willen goed eten: duurzaam, diervriendelijk, gezond. En we willen lekker eten. Maar hoe? V onderzoekt in een serie de 10 Geboden van Goed Eten. Vandaag het zevende: Gij zult zelf telen, want dat is gezonder voor uzelf en de wereld. Hoe is dat zo gegroeid?

Door Mac van Dinther Foto Studio V

Thuistelers

EEN NIEUWE RAGE

Ik ben sinds kort 'aanrechtgrariër'. Voor mijn verjaardag heb ik van mijn echtgenote een plastic emmertje gekregen met een pakje witte schimmel erin. Elke ochtend kieper ik daar mijn koffiedik op van vers gemalen bonen. Als het emmertje vol is, zullen uit de gaatjes in de emmer oesterzwammen groeien, zo is mij beloofd.

Ik heb geen groene vingers, tuinieren is niet mijn hobby - veel te ongeduldig - en ik heb nooit genoeg boodschappen gedaan bij Albert Heijn om een 'moestuintje' te bemachtigen. Maar als aanrechtgrariër maak ik zo toch een beetje deel uit van de groene golf die over Nederland spoelt: de moestuinrage.

Waar en wanneer die is begonnen, valt moeilijk te zeggen, zoals altijd bij rages. Maar terugkijkend lijkt het eerste zaadje te zijn geplant door topkoks die een paar jaar geleden in groenten uit eigen tuin de mogelijkheid zagen om het verschil te maken op het bord.

Jonnie Boer van de Librije in Zwolle (3 sterren) was een van de eersten met een groentekas in Dalfsen. Daarna buitelden de tuinierende chefs over elkaar heen; bijna elk zichzelf respecterend restaurant heeft tegenwoordig zijn eigen groentetuin, tot op de

Amsterdamse Zuidas aan toe. In het Belgische driesterrenrestaurant Hertog Jan lopen de koks en obers er zelfs als tuinmannen bij - een mooi voorbeeld dat je ook kunt overdrijven.

Het door koks gekoesterde jonge plantje werd liefdevol overgenomen door de hipstergeneratie met zijn Makers Revolution: zelf bier brouwen, brood bakken, friet maken. Aldus zagen we de opkomst van *urban farming*: jonge hippe stedelingen die op verlaten rangeerterreinen en oude fabrieksdaken preiplantjes en tomaten bewaterden.

Daarna groeide het als onkruid, met dank aan de commercie. 'Moestuintjes zijn hot', tetterde HAK, dat namens tv-kok Herman den Blijker tienduizend bonenplantjes uitdeelde. Wat nog in het niet valt bij Albert Heijn, dat 44 miljoen moestuintjes meegaf bij de boodschappen.

'Heel Nederland aan de moestuin', juichte Bakker Hillegom, 'de grootste tuinspecialist van Europa', die er een heus onderzoek op losliet. Wat blijkt? 'Ruim 60 procent van de Nederlanders verkiest groenten uit eigen tuin boven groenten en fruit uit de winkel.'

Groene vingers of niet, er is geen ontkomen meer aan. Boeken met moestuintips overwoekeren de boekwinkel,

voorheen leeglopende volkstuintuinen kampen weer met wachtlijsten, overall schieten school- en buurttuinen uit de grond.

Natuurlijk kan de tv niet uitblijven. Voortbordurend op *Boer zoekt vrouw* en *Heel Holland bakt* produceerde de EO de zesdelige reeks *Van Hollandse bodem*, waarin acht koppels streden om de titel 'Beste moestuinders van Nederland'. Een wedstrijd waarin - teken des tijds - klassieke volkstuintuinder Ijsbrand op weg naar de finale de pas werd afgesneden door een jong stel zonder enige tuinierervaring dat zijn kennis vooral van Google haalde.

Een kijkcijferhit werd *Van Hollandse bodem* niet. Je moest ook wel veel zitvlees hebben om de beslommeringen over rupsen in de kool, schimmel in de aardappels en slaapziekte in de aubergines mee te maken. Als het programma iets duidelijk maakte, dan is het wel dat tuinieren net zoiets is als groeiend gras: geen kijksport.

Maar cynisme is de moestuinbeweging vreemd. Het is een blijde, optimistische wereld, waar louter positivisme van uitgaat. Tuinieren is gezond, je gaat er meer verse groenten van eten en samen zaaien herschept ongere buurten tot bloeiende gemeenschappen.

Sommigen zien in moestuinders de

Gij zult

'Geef ons heden ons dagelijks brood.' Die opdracht is ingewikkelder dan ooit tevoren. De moderne consument moet zich een weg banen door een mijnenveld van meningen, borrelpraat, elkaar tegensprekende onderzoeken, hele

en halve waarheden. De voedingsindustrie, de boeren, de milieubeweging, de supermarkten, de klimaatactivisten, slow food, ieder heeft zijn eigen agenda. Wie moet je nog geloven en wie niet? Om de consument een weg te

wijzen door dit oerwoud heeft V de *10 Geboden van Goed Eten* opgesteld. In een onregelmatig verschijnende serie worden alle geboden aan een diepgaand onderzoek onderworpen. Aan het eind hiervan hopen we meer te weten.

aanzet tot een alternatieve voedselbeweging, een *Grassroots Revolution*, die de gangbare voedingswereld van agrarische multinationals, mondiale handel en megasupermarkten op haar grondvesten zal doen schudden.

OUDE WORTELS

Wat de toekomst ook brengen moge, de beweging zelf heeft stokoude wortels. Al in de Middeleeuwen worden aan landarbeiders 'armentuinen' ter beschikking gesteld: lapjes grond waarop ze groente moegen verbouwen om te overleven. Als na de industriële revolutie een stedelijk proletariaat ontstaat, krijgen ook fabrieksarbeiders tuintjes

om hun loon aan te vullen (dat zo mooi laag kan blijven): de arbeiderstuinen.

Dat is nog charitas. Met de opkomst van de vakbonden, eind 19de eeuw, beginnen ook tuinierende arbeiders zich te organiseren in bonden van arbeiderstuinen, die voortaan volkstuinen heten. Dat leidt in 1929 tot de oprichting van het Algemeen Verbond van Volkstuindersverenigingen in Nederland, de eerste landelijke tuindersvereniging.

Volkstuinen beginnen in die tijd van karakter te veranderen. Waren tuinen aanvankelijk vooral bedoeld als aanvulling in natura op het gezinsinkomen, langzamerhand gaan ook andere over-

wegingen een rol spelen. De emanciperende arbeider eist zijn deel op: het recht op fatsoenlijk loon, sociale voorzieningen, betere huizen, groen en frisse lucht.

Dat laatste is in de drukke volkswijken onvindbaar, maar wel aanwezig in de volkstuinen, die een meer recreatief karakter krijgen. In 1921 krijgen volkstuinders van hun bond officieel toestemming ook sierplanten te houden. Volkstuinen worden arbeiderslustoorden, compleet met tuinkaboters, vijvers en bloeiende borders.

De opmars van de recreatieve volkstuin wordt onderbroken tijdens de crisis- en oorlogsjaren, als het eten

schaars is. De Amerikaanse en Britse Victory Gardens hebben als Nederlandse tegenhanger de oorlogstuinen.

Na de oorlog bloeien de bloemen als nooit tevoren. In een onderzoek uit de jaren zeventig naar volkstuinen in Rotterdam zegt nog maar 0,9 procent van de volkstuinders dat ze er een zuivere moestuin op na houden. Hobby, ontspanning, gezonde lichaamsbeweging, 'even weg uit de drukte' zijn de motieven die voorop staan. Zelf je groenten telen is van ondergeschikt belang.

Die ontwikkeling staat niet op zichzelf. Na de oorlog voltrokken zich grote veranderingen in de Nederlandse voedselsector. Supermarkten komen op,

voedingsbedrijven industrialiseren, de landbouw wordt grootschaliger. Voedselproductie wordt geconcentreerd op het platteland.

Steden zijn voorposten van de vooruitgang: moderne industrie, auto's, hoogbouwflats, kantoren. Koeien melken of aardappelen verbouwen is een vies klusje dat aan boeren wordt overgelaten; zelf prei telen een teken van armoede. De moderne consument doet zijn boodschappen op zaterdag in de supermarkt.

NIEUWE HIPPIES EN JONGE MOEDERS

Als Chris Zijdeveld, ex-PvdA-wethouder in Schiedam, in 1996 de voorzittershamer van de AVVN overneemt van vakbondsbos Jaap van de Scheur, lopen de volkstuinen langzaam leeg. Vanaf eind jaren tachtig neemt de animo een tuin te bewerken af. Arbeiders in de nieuwe buitenwijken hebben tuinen bij hun huis, volkstuincomplexen maken plaats voor wegen en stadsuitbreiding. Het aantal hectaren volkstuin neemt sinds 1993 af.

Volkstuinen hadden in die tijd de beeldvorming tegen, zegt Zijdeveld terugkijkend. Op veel complexen waren

